

Introducció

Vicent Martines (Alacant)

La literatura esdevé una peça clau en la constitució del discurs identitari, i, en la identitat mateixa del poble que la crea, rep i en fa tradició. Es tracta d'un constructe intel·lectual i ideològic basat en la (presa de) consciència de la pròpia identitat, la dels pobles com a ens col·lectius, la de les persones com a arxipèlag de relacions volgudes o involuntàries, conscients o no, que ens atrauen o ens separen en la compartició i, segons com, generació d'un imaginari col·lectiu comú producte de reelaboració intel·lectual mimètica. Un joc d'equilibris entre historiografia i literatura (o, en general, obres d'art verbal) que calibra i emmotlla una miríade d'imatges públiques i privades de l'essència personal i col·lectiva, calibrada i emmotllada per processos de presa d'autoconsciència com a resultat de la concepció de les pròpies característiques conjuntives i, alhora, de les separatives: allò que ens uneix i ens articula, i allò que ens separa d'altri. Una intensa –i freqüentment tensa– dinàmica entre la mirada pròpia i la de l'altre, la voluntat pròpia i la dels altres, que sovint no coincideixen, però es necessiten per perfilar identitats.

La identitat “nacional” i la personal, la de cada individu i la de la col·lectivitat de voluntats compartides per ésser un poble i –com va proclamar Vicent Andrés Estellés– assumir la veu del (teu) poble, és un tema motor i, alhora, monitor que durativament ha estat consubstancial company de viatge. La literatura és un escandall molt valuós per copsar la manera com es manifesten i evolucionen aqueixos sentiments (el col·lectiu/nacional i el individual/personal). En les obres literàries, amb la perspectiva d'un apropament diacrònic –com el que ens honrem d'oferir en aquest monogràfic de la *ZJK*–, és bona de veure la capillaritat i transvasament entre mimesi i història, no necessàriament realista, ni feaent, ni fidelment mostradora de la vera realitat, però no fàcilment destriable de l'influx d'estímul o determinants “externs” –conquestes, guerres, repressions, globalització, vindicació del jo personal–.

En aquest monogràfic oferim 9 aportacions que estableixen una veritable rosa dels vents per orientar-nos en aqueix escandall sempre complex d'una qüestió sempre indestriablement afectada per l'interés de conèixer-se com a nació/poble, i la (rei)vindicació cap a contextos no sempre afins ni amens, quan no evidentment virulents i violents. Partim de Ramon Llull i la consideració de l'expressió de la seua identitat de pertinença col·lectiva i a la seua autobiografia: per una banda, l'anàlisi a l'entorn de la identitat de qui a l'Edat Mitjana es definia expressament com a “Ego magister Raymundus Lul catalanus” (Gabriel Ensenyat), i, per una altra, l'anàlisi de la seua identitat com a persona a partir de la seua *Vida coetània* (Cortijo), en la qual també va excel·lir com a autor. Tot seguit hom estudia identitats literàries que milloren les reals amb l'atenció a la tensió que s'estableix entre mimesi d'art literari i la historiografia a fi de resseguir els mecanismes de (de)construcció de la identitat en les lletres catalanes medievals (Martines). La catalanitat en temps de convulsió i monstrositat per violència i guerra (i de postguerra) contemporània és analitzada tot exemplificada en l'obra de Teixidor, *Pa negra* (Baumann). La literatura esdevé bona eina en un procés d'estudi sobre la identitat (catalana) en relació a les altres i malgrat ser, alhora, volgudament considerada “com si cap literatura exterior existís” a partir de l'obra de J. V. Foix (Veny). En definitiva no deixa de ser un joc de relacions no exemptes de relativitat entre centre i perifèria i la construcció de símbols (o d'un símbol), com ara el cas de la biografia de Raimon, de Joan Fuster (Esteve). La trena de relacions relatives entre el col·lectiu o la nació i l'individu, entre el centre i la perifèria, no deixa d'estar influïda – quan no interferida – per la pulsó entre globalitat i identitat, estudiada sobre la base de la narrativa catalana actual (Balaguer). També queden representades aquestes pulsions, relacions i tensions en un gènere o àmbit d'expressió en què “pren cos”, literalment, sobre l'escenari, quant a teatre i identitat en obres de Jordi Casanoves (Orazi). A la fi hem situat una anàlisi sobre l'especialitat i la construcció d'identitats en literatura (Salvador) que rebla la presa en consideració de la manera com es construeix la presa de consciència de la identitat i com la literatura hi ajuda del ferm. ■

- Vicent Martines, Universitat d'Alacant, Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA / Departament de Filologia Catalana, Apartat de correus 99, E-03080 Alacant, <martines@ua.es>.